

2:o) **Lastkommittén i New York m.m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2) har riksdagen till Lastkommittén i New York m.m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett förslagsanslag av 425.000 kronor.

Kapitalbudgeten.

Statens allmänna fastighetsfond.

3:o) **Anordnande av skyddsrum i beskickningsfastigheten i Helsingfors.** I propositionen nr 344 har Kungl. Maj:t (bilaga 11, punkt 1 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 8 oktober 1943) föreslagit riksdagen att till Anordnande av skyddsrum i beskickningsfastigheten i Helsingfors å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 50.000 kronor.

Riksdagen har för täckning av här ifrågavarande förskottsanvisning anvisat det av Kungl. Maj:t äskade investeringsanslaget.

Riksdagen för alltså anmäla, att riksdagen till Anordnande av skyddsrum i beskickningsfastigheten i Helsingfors å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 50.000 kronor.

4:o) **Inköp av fastighet för beskickningen i Ottawa.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2) att till Inköp av fastighet för beskickningen i Ottawa å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 330.000 kronor.

Riksdagen har på av departementschefen anförda skäl beslutat, att ifrågavarande fastighetsköp skall komma till stånd, och har för ändamålet anvisat medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Inköp av fastighet för beskickningen i Ottawa å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 330.000 kronor.

Stockholm den 17 november 1943.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 480.

Godkänd av första kammaren den 17 november 1943.

Godkänd av andra kammaren den 17 november 1943.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m.m.

(Statsutskottets utlåtande nr 256.)

Till Konungen.

I propositionen nr 333 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 8 oktober 1943, gjort framställning om inrättande av statens geotekniska institut m.m.

Medan byggnadsverk av olika slag, häri inräknat såväl husbyggnader som väg-, bro-, järnvägs- och dammanläggningar m.m., tidigare fingo planläggas med ledning av rent erfarenhetsmässiga men i det stora hela ovissa antaganden om markens bärighet, kunna hithörande beräkningar numera grundas på geotekniska markundersökningar jämte efterföljande laboratorieundersökningar. I all synnerhet vid planläggningen av mera vittutseende företag ha dessa grundundersökningar visat sig vara till utomordentligt gagn i kostnadsbesparande hänseende.

Geotekniken är en ny vetenskap, som särskilt under det senaste decenniet före kriget kraftigt utvecklats. Inom Sverige hade emellertid långt tidigare värdet av systematiska jord- och grundundersökningar börjat uppskattas, vilket belyses av att redan år 1914, i anslutning till den år 1913 inträffade stora järnvägsolyckan vid Jonsered, tillsattes en statens järnvägars geotekniska kommission. Denna, som därefter var verksam fram till år 1922 och då efterträddes av en geoteknisk avdelning inom järnvägsstyrelsen, hade till främsta praktiska uppgift att förebygga jordskred utmed järnvägslinjerna.

På grund av de effektiva praktiska resultat, som den geotekniska forskningen visat sig kunna lämna, har denna forskning i all synnerhet inom Amerikas förenta stater understötts och utvecklats. Även inom ett stort antal av Europas länder finnas statligt geotekniska institut och laboratorier, flestades av betydande omfattning. Enligt riksdagens mening får det, icke minst med hänsyn till därmed förenade viktiga samhälleliga behov, anses vara en brist att någon liknande institution hittills icke funnits i Sverige.

Riksdagen har från här angivna utgångspunkter ansett sig böra bifalla förslaget om inrättande av ett statligt geotekniskt institut.

Enligt propositionen skall järnvägsstyrelsens geotekniska verksamhet överflyttas till det nya institutet från och med den 1 oktober 1945, under vilket år de två kvalificerade geotekniker som för närvarande äro anställda hos järnvägsstyrelsen uppnå pensionsåldern. Riksdagen finner för sin del vanskligt att nu avgöra i vad mån det blivande institutet bör övertaga all statens järnvägars geotekniska verksamhet. Sannolikt torde åtminstone viss personal vid statsjärnvägarna alltjämt bliva erforderlig för markundersökningar och andra praktiska uppgifter. Enligt riksdagens mening bör frågan om ett överflyttande av järnvägsstyrelsens geotekniska avdelning till geotekniska institutet bliva föremål för förnyad prövning. Med hänsyn till att de kvalificerade geoteknikerna hos järnvägsstyrelsen avgå ur tjänst under år 1945, synes spörsmålet böra upptagas till slutligt avgörande i samband med behandlingen av institutets anslagsfrågor för budgetåret 1945/46. Vid de överväganden, som dessförinnan må befinnas erforderliga, bör hänsyn tagas till vad riksdagen här antytt rörande fortsatt behov vid statens järnvägar av personal för vissa geotekniska arbetsuppgifter.

Uppmärksammas bör att även inom statens väginstituts verksamhetsområde falla vissa till geotekniken hörande forskningsuppgifter, bland vilka såsom de viktigaste må nämnas tjälens verkningar samt stabiliteten av ytlager på exempelvis vägar och flygfält. Alternativt har därför ifrågasatts och även av ett flertal hörda institutioner, däribland statskontoret, förordats, att den nya geotekniska centralorganisationen skulle förläggas till väginstitutet. De skäl, som av departementschefen anförts för det i propositionen valda alternativet med ett fristående institut, har riksdagen funnit övertygande. Riksdagen har ansett sig böra fästa särskilt avseende vid vanskligheten av att inom väginstitutet med

dess enbart på vägväsendet inriktade uppgifter av olika slag inpassa en hela det vidsträckta byggnadsområdet omspännande geoteknisk forskning. Dessa svårigheter skulle säkerligen icke minst ha framträtt vid tillskapandet av en lämplig överledning för en på dylikt sätt utvidgad institution. Att märka är också, att statens väginstitut i sitt yttrande i ärendet ej haft något att erinra mot det nu framlagda alternativet, under uttalande dock av behovet av samarbete mellan de båda instituten. Ett dylikt samarbete måste även riksdagen finna synnerligen angeläget. Särskilt nödvändigt framstår detta på grund av behovet av gränsdragning mellan instituten med avseende på deras inom geotekniken nära varandra liggande arbetsuppgifter samt för uppnående av lämplig disposition av personal och utrustning.

Trots det blivande geotekniska institutets ganska begränsade arbetsområde har personalbehovet redan från början beräknats bliva så avsevärt som ett 25-tal befattningshavare. Vad särskilt angår den med undersökningar å vägområdet sysselsatta personalen antages redan nu, att behovet skall komma att ytterligare stiga i samma mån som vägarbetena tilltaga. En återgång till normala förhållanden inom byggnadsverksamheten kommer väl också att verka i liknande riktning. Å andra sidan bör vid bedömandet av ifrågavarande spørsmål uppmärksammas den särställning, som denna nya statsinstitution förvaltningsekonomiskt kommer att intaga, i det att omkring tre fjärdedelar av dess till cirka 200.000 kronor uppskattade årliga utgifter beräknas kunna återvinnas genom inflytande inkomster, låt vara till övervägande del intäkter av statliga uppdrag.

Då det gäller att för framtiden åstadkomma önskvärd begränsning av kostnaderna för institutet bör beaktas en av tekniska högskolan anförd synpunkt, enligt vilken det geotekniska fältarbetet, i den mån undervisningen vid de tekniska högskolorna förbättras, i allmänhet icke torde behöva kräva anlitaandet av särskilda fackmän utan kunna utföras av samma personal, som planlägger arbetena i övrigt. Härigenom skulle geotekniska institutets terrängundersökningar kunna inskränkas till mera komplicerade fall. I god överensstämmelse med denna synpunkt framhålles i det nyligen avgivna betänkandet angående den högre tekniska undervisningen vikten av en fruktbar undervisning vid högskolorna i geoteknik, så att de i praktiken arbetande väg- och vattenbyggnadsingenjörerna skulle kunna utföra fältundersökningar. I sådant syfte föreslås en geoteknisk specialläroarbetsföreläsning vid tekniska högskolan och en vid Chalmers tekniska högskola.

Såväl vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som vid järnvägsstyrelsen ha enligt uppgift de geotekniska tjänstemännen plägat driva privatpraktik i rätt stor omfattning vid sidan av sina tjänstegöromål. Enligt vad riksräkenskapsverket erinrat omhänderhar sålunda väg- och vattenbyggnadsstyrelsens geotekniker uppgifterna inom styrelsens eget område såsom tjänsteåligganden, medan uppdrag för annans räkning av honom mottagas som privata uppdrag, vilka fullgöras på övertid. I båda fallen är den i övrigt anlitate personalen ej fast statsanställd utan ersättes av uppdragsgivarna. En dylik förening av statstjänst med privat verksamhet måste betraktas som mindre lämplig. Riksdagen förutsätter, att densamma upphör i samband med hithörande personals övergång till det nya institutet.

Med bifall alltså till Kungl. Maj:ts proposition har riksdagen
dels beslutat, att ett statens geotekniska institut med i huvudsak de uppgif-
 ter, som i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 8 oktober
 1943 angivits, skall inrättas från och med den 1 januari 1944;

dels godkänt följande personalförteckning för statens geotekniska institut:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänsteman å ordinarie stat:	
1 överingenjör och chef	C 6

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.

2 förste statsgeotekniker	Eo 28
1 statsgeotekniker	Eo 26
2 biträdande statsgeotekniker	Eo 21;

dels godkänt följande avlöningsstat för statens geotekniska institut, att till-
 lämpas för tiden den 1 januari—den 30 juni 1944:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman, förslagsvis	kronor 6.600
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	„ 23.050
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	„ 4.550
4. Avlöningar till tillfällig personal, förslagsvis	„ 30.800
	<hr/>
	Summa kronor 65.000;

dels å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten
 under sjätte huvudtiteln anvisat till Statens geotekniska institut: Avlöningar
 ett förslagsanslag av 65.000 kronor, till Statens geotekniska institut: Omkost-
 nader ett förslagsanslag av 34.000 kronor och till Statens geotekniska institut:
 Utrustning ett reservationsanslag av 18.200 kronor;

dels ock till Tillbyggnad till statens väginstitut m.m. å tilläggsstat I till riks-
 staten för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under statens allmänna fas-
 tighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 22.000 kronor.

Stockholm den 17 november 1943.

Med undersåtlig vördnad.